

L'Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirà cada divendres durant l'estiu

Any VII

Sant Hilari Sacalm, 24 Juliol de 1914

Núm. 74

5

Ensenyança Catalana

LA ESCOLA

No hi ha cap dubte que a Catalunya, l'escola tindria d'ésser catalana de soca arrel. Aquesta és una veritat que per lo mateix que és de sentit comú vé refermada per tots els principis pedagògics i patriòtics. La escola primària,— que a ella ens referim en preferència—acull en son si al tendre infant al sortir de la falda de la mare, quan encara no ha sentit un borrall d'altra parla que no fos la catalana amb la que sa mareta s'esforçava en fer-li aprendre els noms dels objectes que'l voltaven, i els tendres sons de la qual li amanyegaven les seves orelles al recitar l'oració capvespral tot cotxant lo amorosament. Si quan entra de primer entuvi a l'escola se troba amb que se li parla d'una manera que ell mai ha oïd, si deixa de trobar aquella senzillesa i aquell parlar amorosit a que el tenien acostumat sos pares i òu com se li donen ordres i se li expliquen lliçons en una parla nova, què té d'estrany que'n vulgui fugir d'aquell lloc on s'hi trobarà foraster, i on son esperit poc o gens desenrotllat i encar simplista no hi sab veure més que un càstic la causa del qual no pot capir?

Cal fixar-se bé en lo que representa per un xiquet de quatre o cinc anys l'entrar en una escola tallada segons el patró que ens voldria donar la gent de Madrid. No és estrany que amb escoles aixís a la castellana, el noi aprengui poc i encara amb molts de treballs i paciència per part del mestre, ja que a la feina d'entendre la lliçó s'hi afegeix l'esforç mental que representa la traducció de la mateixa.

En canvi si la escola fos verament catalana, llavors si que podria ésser lo que en realitat deuria, una extensió de la família, suplint la part educativa i instructiva que aquesta no pot donar-li, i creant en el petit alumne els hàbits de companyerisme i de sociabilitat amb els demés.

I com a patriòtiques, què'n tenen aquestes escoles oficials, on si no hi ha un mestre de sentit comú i que miri un poc vers la realitat, que per sort no en falten, surten d'elles els deiebles sens haver sentit parlar gens ni mica de la seva vera patria, ni haver après d'escriure la seva parla, i veient que aquesta està sempre sotmesa a un altra. les bondats de la qual no vull regatejar, però que no és la pròpia?

La escola és la fornall on se pasta el caràcter del noi, que s'amotllarà segons sigui l'ambient que en ella hi respiri, i segons sigui la habilitat del forjador, del mestre.

Avui, segons les modernes concepcions pedagògiques, més que a que aprengui un munt de coses, té d'endregar-se l'escola primària a la educació de les generacions, i la educació faltada d'un ver esperit patriòtic, no és tal educació, tot lo més serà una educació neulida de la que en sortiran els ciutadans tarats i completament xores per a la realització d'actes de ciutadania.

Bé prou que ho sab el centre això, i aquest és el perquè voldria que en les escoles de Catalunya no s'hi parlés més que en castellà, i fins que sos sentiments més purs, quan tenen de dirigir-se a Deu, els expressessin els nois en una llengua que no poden sentir amb el cor. I que les escoles siguin *nacionales*, i que

hi vegin símbols que els hi facin oblidar fins d'on són fills. ¡Què hi fa que llur cultura s'en ressentí, que no aprenguin tan ni tan bé, si's logra desarrelar de l'ànima infantil i tendre el pòsit català que hi pugui deixar la llar i la família!

A contrarrestar aquesta acció perniciososa, és a lo que deuríem atendre primordialment els catalans. A procurar que en l'escola hi rebín lliçons de ciutadania catalana, a que fos una perllongació de la llar, a que hi trobessin mes tres que amb cara afable els hi expliquessin les lliçons i també els drets i devers de tot home amb aquella nostra parla suau i dolça que estan acostumats a oír. En fi, a crear la vera escola catalana on l'infant s'hi trobés bé per l'adaptació i compenetració de son ésser amb tot l'ambient que en ella hi respirés.

La «Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana» s'havia emprès aquesta tasca. Tasca noble, gran, però ensemps molt costosa i de molt sacrifici. Tasca que a cap de sos prohoms el pot portar a escalfar un seient al Consistori ni a les Corts. Per ço no és estrany que els diners i cabals i energies que tans i tans s'han malmés en aquesta altra acció, secundaria fins avui del nacionalisme, s'hagin regatejat a la benemèrita «Associació» i no hagi pogut abastar més que una petita part del seu gros programa patriòtic. Fins que ens convencem ben bé de que nostra feina té de començar injectant fortes dossis de cultura a la catalana, i sobretot als infants, als futurs directors del demà de Catalunya, no cal pensar en altres accions nacionalistes i reivindicadores, perquè el poble cada dia sentirà menys l'esperit de la terra, i el caliu que no morirà, això no, s'en anirà no obtant cubrint amb més fonda crosta de cendra forastera.

Tenim per ço de desmaiar? Podem donarnos al pesimisme i deixar que faci son efecte desnacionalitzador l'escola oficial? El que tinguí paciència per a anar-me llegint aquestos articles, veurà com si bé per manca de cabals l'A. P. de l. E. C. no pot implantar com voldria Escoles catalanes a tots els llogarets de Catalunya, pot no obstant fer, amb mica de voluntat de part dels catalans, i amb mica de apoi de les entitats de Catalunya, que les mateixes escoles oficials se transformin i evolucionin cap a ésser Escoles on el nom de Catalunya s'hi deixi sentir per damunt de tots els demés noms.

LL. G. CASTELLA I LLOVERAS

Crucíferes

I

Camí de la Creu
temps ha que faig via
amb el cor ferit
l'ànima entristida.

A cada pas caic,
damunt les espines
ací hi deixo sanc,
més lluny la carn viva,
ací hi trobo un ars
que puny nit i dia
ofrena d'amic
serà 'l que més fibla.

Jesús bon Jesús,
també vostra Sanc
la terra tenyia,
camí de la Creu
també hi fereu via.

MARÍA DE SULTERRA.

Juny de 1914.

LA MANCOMUNITAT I L'ESPERIT PROVINCIAL

Què es la província? Com la sentim?

La província no és ni una unitat ètnica, ni un llaç d'interessos, ni una divisió natural geogràfica. La província no indica cap realitat. És una divisió purament administrativa i doctrinària, *per a servir* al govern central o a l'administració central. Va ser creada l'any 1812 amb aquesta finalitat, com explícitament es manifestà i així ha continuat visquent en les varies lleis promulgades fins a la vigent.

El Decret que repartí el territori d'Espanya en 49 províncies és una obra d'esquarterament; dels 49 *districtes* administratius en trobaríem no més dos o tres de caracteritzats, els demés son pures sucursals sense anima i vida. A Catalunya el R. D. no solament la deixà sense orgue de representació, no solament volgué trossejar-la, sinó que an aquet agravi, li afegí un perjudici com a poble industrial, agrícola i mercantil. La pobresa de la província de Lleida pervé, en part com indica en Guillem Graell, de que a les vies de comunicació i ferrocarrils se'ls hi donà direccions no adequades com volguent crear centres mercantils artificials a gust del Govern.

Pero no cal mirar en virtut de què s'*ideà* la província, ni mostrar com és fruit d'una concepció anticuada; ni examinar la seva historia legislativa, única que té: cal fixar-se concretament en lo què és aquesta província de Girona. Quin lligam, quin nexa posseix? Perquè apart de la condició de catalans no n'hi veiem cap més. La província de Girona és una divisió tant arbitrària com les altres i fora dels llaços purament administratius les gents que l'habiten formant comarques, no trobem cap aglutinant provincial. En tot cas, únicament la capital en toca efectes exclusivament materials, pro nosaltres, mai hem sabut veure quin interès moral i material ens ha d'empenyer a ser de la *província*. Si no la sentim, ni veiem, fluctuar quan menys, els seus efectes!

Mirat baix tots els punts de vista; què s'hi perdria de que en lloc de la Diputació, que per ésser representació d'una divisió abstracte, que per no representar cap realitat, mai podrà tenir autonomia; què s'hi perdria, diem, de que es substituís per dos o tres tècnics per informar els recursos davant del governador?

S'hi perdria res?

En canvi, en front de la província, l'unitat suprema de Catalunya, sí que necessita un orgue d'expressió; les gents catalanes, sí que necessiten un organisme polític i administratiu comú a totes. I aquest organisme que és la llengua, el dret, l'anima de la Patria i la superior estructura armònica i vital, de Catalunya, és l'aspiració nostra, dels que volem l'impuls fortíssim i perseverant de tots els nuclis i de tots els components naturals i amb vida, baldament sigui potencial, des del ciutadà a la nacionalitat.

Hi ha un altre raonament que uns

quants senyors de Girona han oposat precisament a la Mancomunitat. I no més perquè han aduït el centralisme barceloní, precisament contra la Mancomunitat; el seu *anticentralisme*, diguem-ho així, no pot ni discutir-se perquè no te aguant de cap mena.

Dir que Barcelona vol la Mancomunitat, perquè així en ella hi residirà la capitalitat i per consegüent les ventatjes burocràtiques d'aquesta, és de lo més ridícul i raquíctic que's pugui imaginar. Barcelona, que té amb l'industria i el comerç formidables elements de vida pròpia, no necessita per res les ventatjes d'un centre burocràtic, ni aquet li ha d'augmentar el seu patrimoni immens de riquesa. Això podria dir-se de Madrid, que viu exclusivament de la seva condició de capitalitat.

El novells *anticentralistes* no pot ser que parlin en seriò i s'hi ho fan demostren un criteri esquitit i una manca absoluta d'altura de mires.

També els *provincianals* podrien dir que amb la Mancomunitat, Barcelona exercirà una hegemonia intensa per efecte del repetit centralisme, però allavors no més cal replicar que Barcelona sense la Mancomunitat també exerceix aquella hegemonia en tots els ordres de la vida. Encara més, pot dir-se que en tot cas la Mancomunitat seria un obstacle ja que dintre d'ella hi figura amb minoria. Cap necessitat té d'aquest organisme per ésser la directora de la vida catalana, ho ha sigut sempre i continua essent-ho amb la Mancomunitat.

Els que en realitat volen aquesta direcció i aquella hegemonia, son els que s'empenyen en sostenir el paràssit de la *província*, els que fan qüestió de vida o mort d'unes oficines del govern civil i Diputació. Aquets en realitat, pel fet de voler conservar la divisió arcaica en províncies, volen que tota la riquesa contributiva de Barcelona es quedi a Barcelona, mentres les altres províncies vegetin i les Diputacions respectives facin llàstima. Mentres la Diputació de Barcelona compta amb medis per vies de comunicació i centres de cultura, les altres no tenen res, i els senyors *anticentralistes* volen que això continuï i que la riquesa de Barcelona que tots els catalans produïm, es quedi a Barcelona, i Lleida sigui pobríssima i les demés províncies coses sense solta.

No comprenen aquets senyors el ver patriotisme que fa voler la civilització per tot arreu i per això confonen la seva missió. Estem convençuts que son ells els qui reben més intensa influencia barcelonina, perquè confonen Girona amb una oficina.

El prestigiós i patriota Albert Bastardas deia que existíen per dissort els rezelos provincials. Això és exacte i prou es veu en l'Estatut català. No s'ha de matar de R. O. a la província; morirà naturalment, morirà d'anèmia tal com li pertoca. És indefectible. En últim terme potser sigui una mena d'alçada

governativa (1). Enfortint-se els municipis vindrà el nucli comarcal amb la seva de la seva vida natural i totes les realitats s'obriràn pas erigint davant de Catalunya, noves i fecundes personalitats que formaràn un conjunt harmònic. Si existeixen unions administratives ho seràn en aquet sentit purament. I si mai l'agent de negocis província o el botiguer que proveeix a l'Hospital, s'aixequen contra la sobirania d'una personalitat, ho faràn com ara, la seva pedreta serà de paper i al llençar-la tothom riurà.

L'estat dels nostres camps

Ja ha plogut, mes les patates no han rebut la tendror que solien altres voltes, ni quasi cap agricultor s'ha pres la molestia d'acostar més terra a la planta, mal no més per remenar la crosta que l' sol ha cuit, perquè aquella no serveix per altra cosa que per no deixar creixer la planta.

Res d'això, empro; els pocs que ho varen fer, n'estàn cofois perquè les mates son gerdes i boniques i capasses d'aguantar una tongada de sol, puig que aixís tenen la terra nova i fresca.

—Estem al ple de la sega i la pluja de la setmana passada ha contribuït en gran manera a l'assonament del gra; bona collida.

—De les vinyes, no cal parlar-ne, poques i malcuidades, aquí serveixen per horta més que per vinya, tothom posa més esforç en la collita de les plantes primerenques com patates, pesols, alls i altres, que no pas amb els ceps.

Es comprén aital raó, si es te en compte que el vi d'aquet país no te força ni color ni paladar, es a dir, cap condició que faci agradable el cultiu de la serment.

Son molts els anys que quan se tallen els raïms, que sempre som al més d'Octubre, no tenen altre gust que el de qualsevol fruita verde.

No obstant podem consignar que les poques serments que hi ha son abundantament carregades de raïms.

Els fruiterars

Degut a la bona temperatura de la passada primavera els fruïters de nostre comarca están plens de fruit.

Com tots sabem, aquí, sigue de la mena que vulgui els arbres, ningú es cuida d'esporgar-los; les pomeres plenes de secalls, les nogueres tant abundantes en les nostres valls, resten a l'oblit tot l'any, sols se pensa amb elles quan s'arriba a mig Octubre, temps en que s'recull el fruit.

Aquest any, tan les pomes com les nous, serán bastant abundoses; llàstima de tenir-ho tan descuidat, puig donarien molt més profit.

Les fondalades de Anerós, Sant Andreu i Sta. Margarida son riques d'aquet producte.

Els presseguers de les vinyes n'estàn completament carregats dels anomenats «mullars» que venen a assaonar per allà al Setembre.

Els avellaners, quasi destruïts per l'ambició dels propietaris, aquest any no tenen fruit.

Bona manca farà als pobres de nostre poble, puig hi havia anys que se repartien tres mil duros de les avellanes bordes.

SALVADOR NOGUERA.

Dites i retrans que s'usen en el poble de Sant Hilari i rodalia

Qui no bat pel Juliol no bat quan vol.

Qui la mort d'un altre espera la seva s'en va primer.

Per les capes d'un rodell no'ls hi poden treure la pell.

Per fer un bon rodell que no sigui bastó vell.

Si vos un bon fabé fes-lo per sant Sever.

I si voleu perdre'l temps feu les fabes sense fems.

(1) En el programa mínim que's someterà a l'aprobació dels socialistes espanyols en el Congrés de l'Octubre vinent, s'hi demana la supressió de les Diputacions provincials.

I en el Congrés de la Federació Socialista Catalana cel lebrat el passat Juny a Reus, a proposta del convençut i il·lustrat socialista i catalanista Andreu Nin, es prengué en consideració l'ampliar aquell punt en el sentit de substituir les Diputacions per organismes que representin dignament a la regió.

Ja no cal dir que la supressió de les províncies és una aspiració constant del catalanisme proclamada expresament en l'Assamblea de Manresa i en totes les demés cel·lebrades per l'Unió Catalana.

L' ART DE MOBLAR

Era en el número 36 de aquest periòdic, corresponent al dia 16 d'agost de 1912, que publicava «L'Art d'edificar», article que merequé'ls honors de la reproducció en *Fulla Artística de La Veu de Catalunya*, ont s'hi fa inventari de tot lo que afecta a l'art veritable. El comentari que hi feia'l director, una de les figures més ressortints i prestigioses en l'Art i en les Lletres, m'ha fet pendre la ploma per a acabar-lo i completar-lo amb qualques notes e impresions referents al moble rural, que és el típic de la nostra Catalunya i que ha fet compareixer per tots els recones de la terra catalana les colles de antiquaris emportan-se'ls per a negociar-hi; i aixís se'n han anat per museus i cases riques, ont, si hi son com cosa exòtica, satisfàn el gust esquisit d'aqueixa gent (poca, per desgracia) que tenint diners sab, a l'ensemps, fruir-ne.

Are anèu per les masies riques de la nostra comarca del Montseny i Guillerfies, i per tot trobareu els moderns mobles de Viena, que'ls amos han canviat, arreconant els que, essent una deixa honorable del passat, tant bè encaixaven amb el tirat de les llurs pairals que han trasformades com aqueixos desventurats pàrrocos transformen, desgraciant-les, les típiques esglesioles deixalles glorioses d'un passat esplèndid en Art colectiu.

Si quelcom s'ha salvat del naufragi vergonyós, i que espera veritable restauració o al menys conservació discreta, ha sigut mercès a que alguns pairals han vingut a menos i'ls seus propietaris no s'han pogut desdinerar per modernisar-les i confortar-les degudament, segons, molt formalment, diuen ells.

Algunes d'aqueixes pairals vingudes a menos han sigut comprades, no totes per gent que capís i estimés el seu valor, sino en sa majoria per els enamorats de les brada dures fetes amb ciment armat, produint una deploable barreja, estraftent grollerament un art que mereix tot respecte i que clama per un continuat esperit de restauració a conciencia.

L'exode de tantes joies perdudes, fruit d'un mercadeig asquerós que ha deixat desertes de mobles les cases de nostra volguda comarca, vaig provar de glosar-lo en un article que, dedicat al gran crític d'art, D. Raimond Casellas, publicà a primera pàgina *La Veu de Catalunya* del 31 d'agost de 1907. No serà de més reproduir-ne'ls apartats que crec més interessants per la qüestió actual.

«Era aleshores quan el gran Morgades preludiava la restauració de Ripoll ab la fundació del Museu diocesà de Vic. D'aquelles rectories rurals; d'aquells monastirs solitaris, ruscs sense abelles; d'aquelles hermites isolades i d'aquelles pairals superbes n'eixien antigualles, mals endressos com ne deien, i en diuen encara'ls nostres pagesos, fent cap a les fredes salasses de dalt del Palau Bisbal de la ciutat den Balmes, per a formar la rica exposició que han admirat propis i extranys. De tots els viaransys, de totes les carreteres que donen a Vic brollaven objectes que, desembrant i netejant cases que's modernisaven, enriquien aquell clos que s'ha anat aixamplant prodigiosament. Però a n'aquell crit màgic de *surge et ambula* no hi responien pas tots els propietaris i rectors fent encaminar els *trastos vells* cap a la capital del Bisbat; això plà! Un sobtat egoisme feia amagar tot lo vell quan el Pastor arribava en llurs paratges, i pensant que quelcom valia quan tant interès hi mostrava, anaven esperant la ocasió de treure millor part fora'l compromís amb que'ls posava'l Prelat. I l'hora arribà; i com corrúes de formigues els antiquaris i representants estrangers no deixaven casa per seguir, ni recó per saquejar. Aquí un rellojete primitiu, allà una caixa de nuvia, i arreu quadros, ferres, robes, retaules, reliquiariis; canviant-ho per similars flamants, escampant plata i or que aniria a posar ronya en les gerres dels avars pagesos. Aixís desaparegueren com per art d'encantament les belles colleccions que del monastir d'Amer guardaven els acabats propietaris de les encontrades guillerfies; quadros i mobiliari del convent de Sant Salvi, d'ont no fa molt vegérem vestigis encara comprats a pès de drapaire, i sort encara que la majoria de reioles, amb boniques pintures, trobaren bon lloc a la mateixa comarca, anant a embellir la torra de Joanhuix.

Recordo prou que un dia, en els meus temps d'estudiant, venin a clot de bast, de Santa Coloma de Farnés a Sant Hilari, me feien de coixi un tou de teles i dues caixes quins calats i dibuixos encara'm sembla veure; anaven a una casa ont les esperava un subjecte de nacionalitat indefinible per a mi

aleshores, qui les juntà amb altres objectes recullits çà i enllà d'aquell clos de serres.

Es clar que no tot avava a parar a mans d'arqueòlegs estrangers, car podria contar el fet den Santiago Pusiñol, de quan recorrent pagesies i poblets, anà a parar al Carbonell de Caròs, fent-hi bona aplega, i conquistant als propis corredors del Bisbe Morgades. Allò menys mal, tota vegada que, si no anava a parar al Museu Vigatà, enriquia les colleccions del Cau-ferrat de Sitges. Trobariau deliciosa la ressenya de la conquesta d'una imatge de tosca i primitiva construcció que's suposava, i crec que ho era, la primera Mare de Deu del Santuari del Coll d'Osor.

Retaules, frontal, ornament i joies antigüssimes de gran preu desapareixien. Del propi convent de Sant Salvi, Deu sab ont han anat a parar uns quadros que bé devien ésser de mèrit elevat quan foren comprats a pès d'or a n'el cèlebre canonge Tintorer, propietari de l'abandonat cenobi. Fins fou escrotonada traçudament una llenca de paret per a obtenir una pintura mural, que'm sembla veure encara. Era la primera vegada que jo visitava Sant Salvi; (*) tenia catorze anys, i l'aplega de cants, tradicions i rondalles, me feia recórrer aquells paratges encantadors que serven mos primers entusiasmes per aquesta idea santa ressorgidora de l'esperit nacional de la nostra terra. Jo aleshores no ho comprenia prou, mes ara'n sento la recansa d'aquell bé de Deu desaparegut. No tot ho veig al Museu del meu Bisbat, bon troç se'n falta! Menys mal que fos així.

Les ermites, les parroquies, els recones de sagristies i les salasses dels masos montanyecs resten despallats de les antiguitats que acusen una època gloriosa; tot s'ha ornat d'objectes de quincalla donats a canvi de lo que realment era de valor. Es clar que algún senyor rector, rara excepció, coneixent el mèrit de lo que li pledejaven els esbirros, ho servà amb compte fins fent-ho restaurar convenientment. Mes una flor no fa estiu, ni dues primavera. Ara fins resulta còmic el compte dels que abandonaren els tresors arqueològics. El rebutx que'ls resta'ls serven i sembla que'ls l'hagin de robar, i en tot veuen un motiu per a fer diners; i quan, baixant a ciutat, visiten colleccions, museus i fins cases ont cuidadosament se serva'l reste de les centurries passades, senten una recansa d'haver abandonat tot un tresor de joyells autèntics.

Es prou sapigut que una de les cases grosses que mellor sapigué sustraure's de l'escandalós mercadeig, fou el Salé de Monsolís, hospital de sanc en temps de la guerra carlista. Darrerament fou adquirit pel senyor Cendra, acabalat propietari d'Anglès. Home de gust i aimant de l'art de la terra, al tractar de restaurar la casa i transformar-la en residència d'istiu, encarregà l'obra al jove arquitecte Rafel Masó, qui encara en els albors de la seva carrera no sapigué pas traure'n tot el partit, pro de totes maneres no's cometé cap crim de lesa estètica ni d'art. Mes al venir l'hora d'habillar el casal, se trobà'l senyor Cendra amb el disgust consegüent de que les dones li havien cremat els llits antiquíssims que com reliquies eren guardats al Salé. ¡Quina llàstima!

S'agafaràn alguns en l'excusa de que desaparegudes les coses antigues de aqueixes cases, no hi havia remei i per tant a l'amoblar-les se valgueren de lo modern. Greu equivocació. Hi havia'l recurs de la imitació, quins models ben a l'alcanç de tothom qui vulga están en museus i cases particulars. A Masjoan d'Espinelves recordem haver-hi vist ben guardades una col·lecció de obres d'art en el moble.

I ara ve a tom per aplaudir sense reserva a D Rafel Puget, fabricant de Manlleu, qui en sa finca de Curriol, en el terme de Rupit, a Collçacabra, ha donat probes d'un gust esquisitíssim en la restauració, conservació i amoblaje o habillament. Des del vestíbul al refector i cambres hi domina l'alt sentit d'art que tanta falta fa a molta gent adinerada de la nostra terra, que a faisó del D. Joan de qui'ns parla en *Flama* en un pintoresc article de la *Fulla Artística de la Veu* del dia 16 del actual, sols la direcció de la muller i les cursis filles empaperen una típica Masia i fan deliciosa amb tot de color *tango* (gestúpits!) la saleta de piano quin inventari coneixem de sobres per altres similars. També, també's son conegudes aquelles inicials de coixinera fetes amb ciment enmotllat, i sobretot, aquells mobles

(*) M'hi acompanyava no recordo be si en Remigi o l'Enric Guasch, ben estimats amics i companys en aquella llunya etat.

anèmics que per ser-ho tant ne diuen anglesos.

L'art de moblar no consisteix pas en recórrer els grans magatzems i triar costosos armatostes de macissa noguera, quan no de fustes estranyes. ¡Què lluny de tot això! L'art de moblar és cosa ben diferenta. No és altra cosa que reproduir lo que deixaren els passats, quan no hi queda res en les masies o cases rurals; i en cas de que res hi quedi encara, restaurar-ho cuidadosament, car mellor paper hi faràn els vells mobles o llur imitació amb tota la simplicitat de l'època, que'l devarsall de trèmols, que silleries, centros i bibelots cursis que retraten la suprema ignorancia dels propietaris infelços, que en materia d'art consenten i admiren el representat per les labors de llurs filles educades en grans col·legis aont res els importa lo veritablement artístic, sino lo que pot alagar la vanitat de pares ignorants i'l seguiment d'una rutina fatal.

Es cert que no tothom neix amb el gust estètic desenrotllat, encara que una espurna de sentit comú acompanya a tothom; pro aleshores queda'l recurs de assessorar-se convenientment, cosa que s'apressen prou a executar quan se tracta de reformar quelcom de llurs negocis.

Tant debó que en el despertar que's nota en lo que atany al ram de l'art en la habitació, hi prengué's una part important, que bè li toca, la nostra comarca tota, en particular la vila de Sant Hilari Sacalm, en quin ram no està pas mancada de recursos».

ANTÒN BUSQUETS I PUNTET.

El cap de dol

Siluetes viletanes

Les tres comares del barri no manquen al funeral. Pobre dona la difunta, Deu la vulla perdonar! Porten vestit de merino, porten mantallina i guants, i mocador de caputxa, qui més llarg el pot portar. Han sortit del carrer ample, han decantat pel de

(dalt, han entrat a dins l'iglesia pel pórtic espatanat, han deixat flaire de pomes per tot arreu a son pas, i murmells de les veïnes en finestres i portals:

«Que s'ha mort fadrina i vella, sens parents per he-

(retar, que han quedat per marmassores les comares del

(veinat, les que més s'hi freqüentaven, les que mai la van

(deixar, que s'endurán les mil lliures, i l'or que te al Sena-

(dal, i les robes de sa mare, qu'ella mai les va tocar!...

Pobre dona la difunta, Deu la vulla perdonar.

MARIA DOMENECH DE CAÑELLAS

Notes comarcals

Viladrau.—Novament s'és col·locada una Creu de fusta en el turó de Matagalls, en substitució de la que havia sigut malmesa pel llamp esfereïdor. La senyoreta Pietat Renom accedí als desigs que tenien els veïns de Viladrau, de que hi fos restablerta en aquell lloc enlairat la Creu veneranda.

Aixís, doncs, la setmana passada, el clero parroquial i una comissió de feligresos pujaren muntanya amunt cap a l'esmentat Turó, plantaren la creu i amb el ritual de costum la beneïren, deixant restablert en aquell paratge l'arbre sant, que segons la tradició fa uns doscents anys hi fou col·locat per primera vegada.

— Va augmentant cada dia l'arribada de famílies que venen per a passar delitosament la temporada d'istiu en aqueix poble aixirit, que per ses condicions d'emplaçament i situació geogràfica va adquirint remarcada importancia d'any en any.

— Ha entrat ja en *función estival* l'Agutzil d'aquest poble, persona a qui se li tenen encomanades per l'Ajuntament la neteja dels carrers i la vigilancia dels captaïres, per a no deixar-los pidolar en virtut d'ordres expressament dictades.

Madrigal

Igualment que les flors i que els ocells tornen els amors vells amb nova ufana; ai, quin jardí florit ha fet en el meu pit la flor galana!

Tot un mon oblidat
s'ha desvetllat
dessota una mirada;
rialles i cançons,
quimeres i il·lusions
han fet brotada!
En la claror dels cels
ja broden els estels
un nou camí;
sé que an Ella'm durà
i sense reposà
jo'l vull seguí
per dir-li dolçament
la polida cançó del meu torment
i el foc dels meus amors
que ja han tornat
d'un Abril encantat
igualment que els ocells i que les flors!

ALBERT DE QUINTANA

MOVIMENT D'ESTUEJADORS

Ens trobem ja molt aprop del pic de la temporada i per això no te res d'estrany veure arribar en un correu quatre automòbils plens d'estuejants.

Bé es veritat que per aquets dies marxen alguns senyors i famílies que vingueren a passar el juliol no més; pro les arribades superen extraordinàriament.

La població remoreja tota. El nombre de famílies realment és crescutíssim i en aquest sentit es pot notar més concurrència, essent de remarcar el fet de que'ls que no tenen pis s'afanyen per llogar-lo, ja que a hores d'ara quasi tot està ocupat o emparendat.

Veïam si amb la major exactitud donarem compte de les persones arribades aquesta darrera setmana i que fan temporada a Sant Hilari.

Apuntem: D. Josep Castells i família (Arenys de Mar).—D. Antoni de P. Puig, Sra. i fills (Barcelona).—D. Segimond Molist, Sra. i filla Carme (Barcelona).—D.ª Joaquima Jover, viuda de Moragas (Barcelona).—D. Ricard Raymond i família (Tarrasa).

Sta. Lola Vallicrosa.—Sra. Vda. de Pérez i fill Amadeu i D. Josep Pérez, Sra. i fills (Barcelona).—D.ª Maria Jané, Vda. de Virgili i neboda Srta. Maria (Barcelona).—Don Emanuel Hoffer i família (Tarragona).—Don Artur Roche i família (Barcelona).—D. Joan Sardà, Sra. i filla Srta. Juanita (Barcelona).—D. Valentí Novell (Barcelona).—D.ª Dolors Serra (Tona).—D. Pere Feliubadaló (Barcelona).—D. Emili Comerma i Sra. (Sabadell).—D. Josep Buyé i família (Barcelona).

Sretes. D.ª Concepció i Teresa de Molins (Barcelona).—D. Adolf Artal i Sra. (Tarragona).—D. Joan Puigbó, Sra. i filles (Terrassa).—D. Ramón Cosidó (Valls).—D.ª Francisca Corominas, Vda. de Vila (Sabadell).—D.ª Caterina Corominas i fills (Barcelona).—D. Ramón Asencio Más, Sra. i fills (Madrid).—D.ª Antonia Grás de Budó i filla (Vendrell).—D. Alexandre Dirat, Sra. i mare política (Barcelona).—Sra. Vda. de Martínez i família (Barcelona).

D. Josep Casasayas i família (Mallorca).—D. Senén Batlle i D. Josep Julibert (Palma de Mallorca).—Sra. Eloyia Triadó (Barcelona).—D. Joan Ravest (Barcelona).—D. Joan Sirvent (Barcelona).—D.ª Maria Bertrán (Sitges).—D. Domingo Muró i fills (Barcelona).—Don Jaume Tubau (Barcelona).—D. Jaume Sordé (Tarragona).—D. Pere Carsi (Barcelona).—D. Miquel Durán (Sant Pere de Ribes).—Senyors de Rodríguez (Barcelona).—D. Hermogeneo González (León).

Es troba a la nostra vila D. Manuel de Peñarrubia (Tarragona), al qual tinguem el gust de felicitar per la distinció de que darre-

rament ha sigut objecte, amb la *Encomienda* del mèrit agrícola, pels seus serveis a favor dels animals i plantes, de les quals ell n'és un entusiasta i conegut protector.

D. Joaquim Baciana i família (Sabadell).—Rnt. Joan Nadal (Granollers).—D. M. P. Ventura (Lió).—D. Joaquim Farré (Girona).—D.ª Caterina Fonellà i germana Providència Fonellà (Barcelona).—D.ª Rosa Carbó de Aomar i fills Rafel i Juanita (Barcelona).—Don Joan Roma (Barcelona).—D. Josep Rull (Barcelona).—D. Josep Dats (Barcelona).—Don Elias Elías (Barcelona) i germà Dionisi (Figueres).

D. Francisco Estela (Barcelona).—Donya Dolors Ubanell i Dolors Riera i filla (Granollers).—D. Vicens Sauras i Francisco Ariño (Alcorisa-Terol).—D. Artur Jané i Mora (Hostafrancs).—D. Josep Carreras, amb la seva senyora Teresa Coll (Sant Pere de Ribes).—D.ª Isabel Aloy (Barcelona).—D.ª Emilia Tarradellas (Sant Joan Despí).—D. Joan Aldené i fill (Buenos Aires).—D. Magí Escofet (Vilanova i Geltrú).

D. Joan Tomàs, Sra. i nebot (Mahò).—Don Manuel Creus i filla (Barcelona).—Srs. de Ferratges (Barcelona).—D. Antoni Pelegrí, senyora i família (Tarragona).—D.ª Magdalena Janer i filla (Palma de Mallorca).—Srs. Marquesos de la Torre i fills (Palma de Mallorca).—D.ª Agneta Ferré (Alcover).—Sor Concepció i Sor Patrocini (Filipines).—Sor Paula i Sor Valentina (València).—D. Lluís Ferré (Vilanova i Geltrú).

M. H. Countonné (Badalona).—Rnt. Jaume Jaume (Palma de Mallorca).—D.ª Concepció Dalmau, Vda. de Torrens (Manresa).—D. Vicens Bosch (Cartagena).—Srs. de Berenguer (Manresa).—D. Manel Pedrol i família (Tarragona).—D. Lluís Camps i Oliva i família (Barcelona).—D. Josep Bosomba i família (Barcelona).—D.ª Vicenta Milà, Vda. de Tomàs (Barcelona).

Arribà D. Josep López i família, trobant-se la seva filla Rosita convallescent d'una llarga malaltia. Desitgem de tot cor que a la nostra vila hi trobi el restabliment complet de la seva salut.

D. Joaquim Salip i fill (Sant Feliu de Guíxols).—Srs. de Cavanellas (Palma de Mallorca).—D. Gaietà Cavallé (Reus).—D. Rosend Mir (Barcelona).—Sr. de Cammany, Modest Palau, Josep Benitez, Josep Serrat, Doctor Iu Morer, Andreu Vallespinos i Pere Carsi, tots de Barcelona.

D. Ramón Ferrer i família (Borjes d'Urgell).—D. Juan Guardiola i família (Barcelona).—D. Sabí Rosell i fill (Barcelona).—D.ª Rosalia Cremadella i nebodes (Barcelona).—D. Pere Jerta, amb Sra. i mare política (Barcelona).—Rnt. Faustí Torre (València).—Rnt. Pare March. —D. Francisco Vallés i família (Tarragona).—D.ª Josefa Cairó, Vda. Calopa i nebot (Barcelona).

A tots un saludo afectuos.

ILARIENC

Estació Meteorològica

Dia	Màxima	Mínima	Mitja	Baròmetre		Higròmetre		Pluja
				8 m.	4 t.	8 m.	4 t.	
16	28'5	14	21'4	767	766'5	72	87	
17	30	13	16'5	768	766	66	70	7'8
18	22	10	16	764'5	762	75	78	
19	26'5	12	19'25	760	757'5	65	47	
20	22	12'5	17'25	755	756	74	80	2'5
21	22	10'5	16'25	755	755	60	67	11'0
22	21'5	12	16'75	757	757	72	80	6'9

El Director, F. Cid

Cap al tard

Al peu d'Hostalric

El cel blau, d'una blavesa immaculada, alegrement somriu.
Poc a poc el sol devalla, mimivant sa ardència abrusadora.
La tarda cau. Assegut en un frescal paratge de vora'l riu
contemplo la verdor que's mostra bellament encantadora.

Per son ample llit serpentejant joguina i remorosa
l'aigua, tot fent sa via, cap a la mar es va escorrent inquieta.
Reverdiint a son pas la terra riallera, n'està joiosa
com tendra mare que amorosament a son fillet alleta.

Entre dues rengleres d'arbram magestuoses i atapaides
el riu de llarg a llarg de sa avinguda està amurallat.
Per llurs brancatges s'hi espleien els aucells, qui amb notes molt
sentides]

dolsament desgranen el bell himne de la santa llibertat.

Les verdes branques s'empenyen adelerades i frisoses
en cerca de l'immens espai on ben llures poguer respirar
Semblen munions de mans enormes enlaint-se delirores
que emportades per un foll entusiasme no's cansen d'aclamar.

El sol des del llim del gegantí Montseny ens dóna l'odeussiau.
Atret pel més enllà, com si'l xuclessin, s'enfonsa lentament.
Es transforma el cel esblaimant-se i esvaïnt-se son encantador blau
en tant que enceses i vives rojors resplandeixen a ponent

Plàcidament la nit avança. L'hora és suau, dolça, tranquil·la
El castell negreja dibuixant-se vivament sa silueta.
Arrapant se a son cos s'allargassa la romànica vila
magistralment cantada per la ploma d'or d'un genial poeta.

F. ARNAU I CORTINA

Noves

Els bons catalans residents a Santiago de Cuba acoblats sota la bandera del Grop Nacionalista Radical «Catalunya» i de la revista «Correu de Catalunya», han omplert unes fulles d'inscripció per a contribuir al foment de l'Ensenyança Catalana, havent anunciat disposarà cada mes de la quantitat de «quaranta tres pessetes», que enviaràn a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

Com ja varem anunciar, demà, dia 25, celebrarà la seva festa la «Germandat de Sant Jordi», amb un ofici solemne i sardanes públiques a la tarda i nit, que tocarà la cobla d'Arbucies que dirigeix l'Enric Guasch.

Encapsalats amb el títol de *Ensenyança Catalana*, hem rebut quatre bellíssims articles del nostre volgudíssim amic i col·laborador, el jove catedràtic de l'Escola Industrial de Linares, don Lluís G. Castellà i Lloveras. Denoten ells el patriotisme que amasa a nostre compay i tot lo que s'hi exposa mereix molta atensió, sinó l'assentiment, de tots els que'ns preocupem vivament de l'ensenyança catalana, base de tot.

L'article que va a davant del número, subtitolat *La Escola*, es el primer que amb molt goig publiquem.

El dia 28 començaràn els concerts als salons de l'Unió, que anirán a càrrec del notabilíssim trio compost de En Jordi Estera, violí; Joan B. Lambert, piano i Bernardi Gálvez, violoncel·lo.

Demà, dissabte, arribarà En Lambert.

= L'acreditada confiteria den Manel Planas, com l'istiu passat, ha obert la sucursal del carrer de la Rectoria, en la qual ademés dels articles de la casa s'hi trobaran els renomats i exquisits *Barrats de St. Hilari*.

Convé avisar als que dipositen telefonemes, que facin constar la procedencia, en el nostre cas St. Hilari, o sinó el destinari el rebrà com depositat a La Garriga, produint la consegüent confusió.

Per els efectes legals és de La Garriga i el locutori públic de la nostra vila te un número, el 430, de la xarxa, i per això en quan a tarifes i demés, som considerats com provincia de Barcelona.

El dia primer d'Agost arribarà la Colonia escolar de Barcelona composta de 25 nois i dos mestres per a passar aquí tota la mesada. L'Ajuntament es cuida de procurar'ls-hi dormitoris, deixant-los el veïnat, que s'instal·larà com l'any passat, al local de les Escoles.

Al mig de la Plaça de Mn. Cinto s'hi ha posat una grossa bombeta elèctrica i varis llums del centre de la vila que eren ben tristoís, s'han substituït per altres de més potencia.

A l'Administració de correus hi han detingudes les cartes següents, dirigides a D. Ramon Suero; Domingo Colomer (postal); Magdalena Roger de Fontcuberta (postal); donya Rosa Comas; D.ª Neus Vicenta; Martí Camarera, per entregar a Francisca Rabert; Maria del Carme Alias de Güell; Pere Soles; D.ª Victoria Arias viuda de Planas; Srta. Gertrudis Roig; Josep Costa, moço de cuina; Vicenta Vidaller; Josep Corteza; Maria Baciana; senyora Josefa Galindo.

S'han dipositat sense franqueig cartes endreçades a Frederic Freixas i Celestí Prieto. Finalment n'hi ha una que ha sigut retornada de França dirigida a Ramon Grau.

Hem rebut el cartell dels Jocs Florals que la Vila de Cardona celebrarà el dia 13 de Setembre com una de les festes en commemoració del segon centenari de la seva heroica defensa i capitulació gloriosa en la guerra de successió.

El Consistori estarà format pels mantenedors següents: Excm. Sr. D. Leonci Soler i March, President; D. Eduard Girbal i Jaume, D. Olaguer Miró, Mossén Josep Cardona, don Emili Vallés, D. Anton Busquets i Punset, Vocals; i Mossén Joan Serra i Vilaró, Secretari.

S'ens prega fem públic que'l despatx del jutjat municipal estarà obert des de les 11 a les 12 del matí, en el local situat als baixos de la casa de la Vila.

LA HISPANO HILARIENCA

SERVEI D'AUTOMOBILS ENTRE

HOSTALRIC, ARBUCIES I SANT HILARI

Sortida de Barcelona: a les 7'21 matí i 2'25 tarde.

Arribada a Sant Hilari: a les 11'30 matí i 7 tarde.

Sortida de Sant Hilari: a les 5 matí i 2'45 tarde.

Arribada a Barcelona: a les 8'58 del matí i 7'5 de la tarde.

Despatx de bitllets a Barcelona: Rambla del Centre, n.º 6.

Preu, anada i tornada, 10 pessetes.

No patireu dels ronyons,
del fetge ni paidó;
viureu sempre sans i bons
si en totes les ocasions
i al menjar feu us diari
de l'aigua de Sant Hilari.

DIPOSITARIS A BARCELONA:

IGLESIAS I BERNABÉ

— ASSALT, 41 —

i al detall en totes les farmacies i tendes
d'aigues minerals

CHOCOLATE
AMATLLERCASA
FUNDADA
EN
1800
BARCELONA

La casa
AMATLLER,
recomienda
sus nuevos cho-
colates marca
LUNA
á las personas
de más fino pa-
ladar.

IMPRESA
ASANDAS
CALLE HOSPITAL 87 Ronda S. Pablo 67
BARCELONA
Teléfono 2120

TELEFON 3678 **EL CENTRO** FREU FIXE

Melchor, Culi i Tarrés

Ronda de Sant Pere, 5 (entre Plaça Catalunya i Urquinaona)

BARCELONA

NOVETATS PER A SENYORA

LLANERÍA, SEDERÍA I LLENCERÍA

BONICS I VARIATS MODELS DE BRUSES

Consultori Médico i Laboratori

per anàlisi d'orina, de

JOAN ESTIL-LAS I REIXACH

Especial per a malalties de la nutrició

Consulta de 10 a 12 i de 3 a 5

HORT-NOU, 3, BAIXOS

SANT HILARI SACALM

¡Automovilistes! Per guanyar premis i anar segurs monte

NEUMATICS CONTINENTAL

Dones siguent inmillorable la seva qualitat han obtingut les victòries següents:

Cursa de la Costa del Tibidabo, Vuit primers premis.—**Concurs de Navacerrada**, Les 3 Copes del R. A. C. E. i 4 medalles d'or.

Circuit Marroquí 500 Kms, Els 4 primers premis.—**Gran Premi de Rússia**, 1.er Scholl sobre Benz.—**Grand Prix de l'Auto-**

mobile Club de France 752 Kms, 1.er, 2.^{on} i 3.er sobre Mercedes.

MADRID

Sagasta, 6

BARCELONA

Passeig de Gracia, 61

LA HISPANO SUIZA

UNICA FÀBRICA ESPANYOLA D'AUTOMÒBILS

Chassis per a turisme:

12 | 15—15 | 20—30 | 40—45 HP. Alfons XIII

Chassis per a omnibus:

15 | 20 HP. i 30 | 40 HP.

Grupos marins:

15 HP. i 30 HP.

Tallers i oficines: **BARCELONA** — 279, Carretera de Ribas (Sagrera)

Restaurant Casanovas i Xocolateria del Liceu

HABITACIONS AMOBLADES PER A FAMILIES

BANY, LLUM ELÈCTRICA

Rambla del Centre, 3

(Davant del Teatre Liceu)

Telèfon 2340

BARCELONA